PITANJA I ODGOVORI

Mentalno zdravlje na radnom mjestu sve je više u fokusu europske politike zdravlja i sigurnosti na radu. Suvremeno radno okruženje donosi izazove koji nadilaze fizičke opasnosti.

Dugotrajna izloženost psihosocijalnim rizicima može dovesti do ozbiljnih i višestrukih negativnih posljedica. Može značajno narušiti psihofizičko zdravlje zaposlenika pojavom zdravstvenih problema poput kardiovaskularnih bolesti, probavnih smetnji, kroničnog umora te mentalnih poteškoća uključujući anksioznost, depresiju, poremećaje spavanja i sindroma sagorijevanja na radu (burnout), kao i dovesti do gubitka samopouzdanja, osjećaja bespomoćnosti te emocionalne iscrpljenosti. S druge strane, povećani troškovi liječenja i medicinske skrbi dovode do opterećenja zdravstvenog sustava, smanjenja produktivnosti i negativnih financijskih učinaka.

Posljedice po poslodavca mogu se očitovati u pojavi apsentizma (učestalog izbivanja s posla zbog bolovanja uzrokovanih stresom), prezentizma (dolaskom na posao unatoč bolesti, što može utjecati na pad produktivnosti i radne pogreške), u povećanoj fluktuaciji radne snage, kao i u povećanom riziku od nesreća (pad koncentracije i umor radnika izravno dovode do većeg broja ozljeda na radu) te u pojavi narušenih odnosa (česti konflikti, slabija suradnja).

Stoga je i Kampanja Zdrava radna mjesta 2026.- 2028. Europske agencije za sigurnost i zdravlje na radu usmjerena na podizanje svijesti o važnosti zdravog radnog okruženja za mentalno zdravlje i dobrobit radnika kroz prevenciju i upravljanje psihosocijalnim rizicima. Kampanja potiče suradnju svih sudionika radnog okruženja, razmjenu dobre prakse te razvoj podržavajuće organizacijske i socijalne klime na radnom mjestu.

Pravovremenom identifikacijom i adekvatnom procjenom psihosocijalnih rizika, sveobuhvatnim preventivnim pristupom te provođenjem mjera za njihovo uklanjanje utječe se na stvaranje zdravih radnih mjesta i zdrave organizacije rada koji utječu na zadovoljstvo radnika motivaciju i pozitivan stav prema poslu. Integrirani pristup mentalnom zdravlju uz prevenciju zdravstvenih poteškoća uključuje i unaprjeđivanje pozitivnih aspekata posla te podršku radnicima koji imaju probleme mentalnog zdravlja.

1. Na koji način se provodi prevencija psihosocijalnih rizika u sklopu specifične zdravstvene zaštite radnika?

Mjerama specifične zdravstvene zaštite koje u sklopu obveznog zdravstvenog osiguranja osigurava Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje obuhvaćeni su i radnici izloženi psihofiziološkim naporima na radu odnosno opterećenjima koja se pojavljuju uslijed utjecaja psihosocijalnih rizika na mjestu rada.

Poslodavac je u sklopu procjene rizika obvezan procijeniti psihosocijalne rizike, uključujući čimbenike koji se odnose na sadržaj rada, radne

uloge i odgovornosti te mentalno opterećenje koje uključuje razinu koncentracije i pažnje potrebne za obavljanje radnih zadataka, kao i čimbenike vezane uz donošenje odluka. Ujedno, poslodavac je u obvezi procijeniti i aspekte psihosocijalnih rizika koji se odnose na socijalnu okolinu, interakciju sa strankama, radno opterećenje, noćni rad, terenski rad i rad na daljinu, kao i ravnotežu profesionalnog i privatnog života te uvjete radne okoline (rasvjeta, buka, vibracije i sl.).

U skladu s važećom Odlukom o osnovama za sklapanje ugovora o provođenju specifične zdravstvene zaštite, nadležni doktori specijalisti medicine rada u sklopu preventivnih pregleda i postupaka procjenjuju povezanost između radnih uvjeta i zdravstvenog stanja radnika, sudjeluju u procjeni psihosocijalnih rizika te savjetuju o mjerama za očuvanje radne sposobnosti i mentalnog zdravlja zaposlenika.

Važećom Odlukom o osnovama za sklapanje ugovora o provođenju specifične zdravstvene zaštite uređeni su i postupci psihologa koji su sastavni dio određenih preventivnih pregleda, naročito kod poslova s povećanim psihofizičkim zahtjevima.

Psiholog sudjeluje u procjeni psihičke sposobnosti radnika u sklopu preventivnih pregleda, provedbi psihodijagnostičkih postupaka te savjetodavnom radu s radnicima izloženima povećanim psihičkim opterećenjima. Posebno je važna njegova uloga u poslovima koji zahtijevaju visoku razinu koncentracije, emocionalne stabilnosti i odgovornosti za sigurnost drugih osoba. Psihološka procjena doprinosi ranom otkrivanju poteškoća koje mogu utjecati na sigurnost rada i dobrobit zaposlenika.

U sklopu specifične zdravstvene zaštite osigurava se također postupak obilaska radnog mjesta u prostorijama poslodavca u svrhu procjene psihosocijalnih rizika u kojem osim doktora specijaliste medicine rada može sudjelovati i psiholog primjenom upitnika psihosocijalnih rizika.

Mjere specifične zdravstvene zaštite obuhvaćaju i edukacije radnika o prevenciji psihosocijalnih rizika koje provode doktori specijalisti medicine rada u suradnji s psiholozima u pravilu u prostorijama poslodavca.

Suradnja doktora specijalista medicine rada i psihologa predstavlja važan dio prevencije psihosocijalnih rizika te zaštite mentalnog zdravlja radnika. Takav pristup omogućuje ne samo pravodobno otkrivanje zdravstvenih poteškoća nego i razvoj zdravijeg i sigurnijeg radnog okruženja, usmjerenog na očuvanje psihofizičke dobrobiti zaposlenika.

2. U kojem slučaju će Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje tražiti naknadu štete od poslodavca u povodu ozljede radnika kojem su priznata prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja za slučaj ozljede na radu?

U skladu s važećim odredbama Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje obvezan je zahtijevati naknadu prouzročene štete od pravne ili fizičke osobe ako su bolest, povreda ili smrt osigurane osobe nastale zbog toga što nisu provedene mjere zaštite na radu ili druge mjere za zaštitu građana. Ujedno, obvezan je zahtijevati naknadu prouzročene štete od pravne ili fizičke osobe i kada je šteta nastala jer je radnik stupio na rad bez propisanoga prethodnoga zdravstvenog pregleda, ako se zdravstvenim pregledom utvrdi da ta osoba prema zdravstvenom stanju nije bila sposobna za rad na određenim poslovima.

Na temelju članka 136. stavka 2. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju poslodavac odgovara i ako je ozljedu na radu osiguranika prouzročio drugi radnik na radu ili u svezi s radom. Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje je u navedenim slučajevima obvezan zahtijevati i naknadu štete neposredno od tog radnika ako je šteta prouzročena namjerno ili grubom nepažnjom, u kojim slučajevima oni odgovaraju za štetu solidarno, u skladu s člankom 136. stavkom 3. i 4. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju.

Naknada štete koju Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje ima pravo zahtijevati u svim navedenim slučajevima obuhvaća troškove za zdravstvene i druge usluge te iznose novčanih naknada i drugih davanja koje plaća temeljem provedenog upravnog postupka koji je rezultirao priznatom ozljedom na radu osiguranika te s tim u vezi priznatim pravima iz obveznog zdravstve-

nog osiguranja. Na temelju članka 148. stavka 3. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju, osiguravatelj ostvaruje i pravo na zateznu kamatu koja teče od dana nastale štete.

Pri utvrđivanju prava na naknadu prouzročene štete primjenjuju se odgovarajuće odredbe Zakona o obveznim odnosima. Kada se utvrdi da je nastala šteta, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje će uz navođenje dokaza pozvati odgovornu osobu da u određenom roku naknadi štetu u mirnom postupku, a ako šteta ne bude naknađena u naznačenom roku, podnosi se tužba nadležnom sudu.

3. Radnik je zbog liječenja priznate ozljede na radu upućen u bolnicu izvan mjesta stanovanja pri čemu mu je u pratnji na tom putu bila supruga. Isplaćuje li se naknada troškova prijevoza i za navedenu osobu u pratnji?

U skladu sa člankom 64. važećeg Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju pravo na naknadu za troškove prijevoza ima i jedna osoba određena za pratitelja osigurane osobe pod uvjetom da je izabrani doktor primarne zdravstvene zaštite utvrdio potrebu pratnje te da osigurana osoba kojoj je određen pratitelj ne ispunjava uvjete za korištenje sanitetskog prijevoza.

Pravo na naknadu za troškove prijevoza zbog korištenja zdravstvene zaštite ostvaruje se na osnovi izdanog putnog naloga, realiziranog u bolnici koja je naznačena na putnom nalogu.

Tiskanica putnog naloga koju je osigurana osoba dostavila područnom uredu Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje predstavlja i zahtjev za za ostvarivanje prava na naknadu troškova prijevoza, u skladu s člankom 80. stavkom 7. važećeg Pravilnika o kriterijima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja (N.N., br. 37/26.), koji je stupio na snagu 16. travnja 2026.

dr. sc. Vinka Longin Peš
Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Zagreb